

Sajtóközlemények

Luxembourg, 2016. január 26.

Európai Számvevőszék: az Európai Bizottság „általánosságban gyengén” kezelte a pénzügyi válságot

Az Európai Számvevőszék új jelentése szerint az Európai Bizottság nem volt felkészülve az első pénzügyi segítségnyújtási kérésekre a 2008-as pénzügyi válság során, mert figyelmen kívül hagyta a korábbi figyelmeztető jeleket. A számvevők megállapították, hogy a Bizottság tapasztalat hiányában is sikeresen irányította a reformokat eredményező segítségnyújtási programokat, és számos pozitív eredményt sorolnak fel. Mindazonáltal számos hiányosságra is fény derült a Bizottság által végzett „általánosságban gyenge” válságkezelés kapcsán: az országok eltérő bánásmódban részesültek, a minőségellenőrzés korlátozott körű volt, a végrehajtást nem követték megfelelően nyomon, valamint a dokumentáció terén is hiányosságok adódtak.

„A válság hatásai még ma is érezhetők, és a válaszként hozott hitelprogramok azóta több milliárd eurósra nőttek” – jelentette ki Baudilio Tomé Muguruza, a jelentésért felelős számvevőszéki tag – „ezért alapvető fontosságú, hogy tanuljunk az elkövetett hibákból”.

A számvevők azt vizsgálták, hogy a Bizottság miként irányította öt tagállam esetében (Magyarország, Lettország, Románia, Írország és Portugália) a pénzügyi segítségnyújtást. Megállapítást nyert, hogy a Bizottság sikeresen vállalt fel új irányítási feladatokat, ami az időbeli korlátokat tekintve önmagában is eredménynek minősül. A válság továbbgyűrűzésével a Bizottság egyre több belső szakértelemre tett szert és az érintett tagállamokban az érdekelt felek széles körét vonta be a folyamatba. A későbbi reformok ezenkívül nagyobb fokú makrogazdasági felügyeletet vezettek be.

A részletes ellenőrzési jelentés számos pozitív eredményt emel ki, azonban a Bizottság válságkezelésével kapcsolatos hiányosságok négy fő területére is rámutat: az alkalmazott megközelítések eltérőek voltak, a minőség-ellenőrzés csak korlátozott volt, a nyomon követés nem volt megfelelő és hiányosságok mutatkoztak a dokumentáció terén.

Fontos pozitív eredmények: a számvevők megállapították, hogy a programok teljesítették célkitűzéseiket. A felülvizsgált hiánycélok többnyire teljesültek. A strukturális hiányok eltérő mértékben bár, de javultak. A tagállamok a programokban szereplő legtöbb feltételt ha késve is, de teljesítették. A programok sikeresen indították el a reformokat. Az országok jórészt folytatták a programok feltételei által elindított reformokat és az öt ország közül négyben a folyó fizetési mérleg korrekciója a vártnál gyorsabban megtörtént.

E sajtóközlemény célja, hogy összefoglalót nyújtson az Európai Számvevőszék által elfogadott különjelentésről.

A jelentés teljes szövege letölthető: www.eca.europa.eu.

ECA Press

Mark Rogerson – szóvivő

T: (+352) 4398 47063

M: (+352) 691 55 30 63

Damijan Fišer – sajtófelelős

T: (+352) 4398 45410

M: (+352) 621 55 22 24

12, rue Alcide de Gasperi – L-1615 Luxemburg

E: press@eca.europa.eu @EUAuditorsECA eca.europa.eu

Eltérő megközelítések: a számvevők számos példát találtak arra, hogy hasonló helyzetben levő országokkal szemben eltérő bánásmódot alkalmaztak. Egyes programokban a segítségnyújtás feltételei enyhébbek voltak, ami könnyebben teljesíthetővé tette azokat. Az előírt strukturális reformok nem minden esetben voltak arányosak a fennálló problémákkal, illetve azok nagyban eltérő megközelítést követtek. Egyes országok hiánycéljait kevésbé szigorúan állapították meg, mint ahogy azt azok gazdasági helyzete indokolta volna.

Korlátozott körű minőség-ellenőrzés: a fő dokumentumoknak a Bizottság programcsoportjai által végzett felülvizsgálata több szempontból is hiányos volt. Az alapszámításokat csak a csoporton belül ellenőrizték, a szakértők munkáját nem vizsgálták alaposan felül, valamint a felülvizsgálati folyamatot sem dokumentálták megfelelően.

Hiányos nyomon követés: a Bizottság eredményszemléletű hiánycélokat alkalmazott. Ezek teljesülését csak bizonyos idő elteltével lehet megállapítani. Ezek összhangot biztosítanak a túlzotthiány-eljárással, ugyanakkor ha a program folytatásáról kell döntenie, a Bizottság nem tudja bizonyossággal megállapítani, hogy a tagállam valóban teljesítette-e a célt.

A dokumentáció hiányosságai: a Bizottság egy már meglévő és elég nehézkesen használható, táblázatokon alapuló előrejelzési eszközt alkalmazott. A dokumentáció nem fektetett elég hangsúlyt arra, hogy később visszamenőleg elemezni lehessen a meghozott döntéseket. A feljegyzések elérhetősége javult, de még a legfrissebb programok esetében is hiányoztak bizonyos kulcsfontosságú dokumentumok. Az egyetértési megállapodásokban szereplő feltételek nem minden esetben összpontosítottak megfelelően a Tanács által meghatározott általános gazdaságpolitikai feltételekre.

A Számvevőszék a következő ajánlásokat tette a Bizottságnak:

- A Bizottság hozzon létre az intézmény egészére kiterjedő keretrendszert, amely lehetővé teszi személyzetének és szakértelmének gyors rendelkezésre bocsátását olyan esetekben, ha pénzügyi segítségnyújtási programra vonatkozó igény merül fel.
- Az előrejelzési folyamatra szisztematikusabb minőség-ellenőrzést alkalmazzon.
- Javítsa nyilvántartási/archiválási rendszerét és erre a minőségi felülvizsgálat során is ügyeljen.
- Biztosítson megfelelő eljárásokat a programirányítás és a programok tartalmának minőségi felülvizsgálatára.
- Olyan paramétereket alkalmazzon az egyetértési megállapodásokban, amelyek meghatározása viszonylag kis időbeni csúszással megoldható.
- Tegyen különbséget a feltételek fontossága között, és a valóban fontos reformokat célozza meg.
- Folytasson formalizált intézményközi együttműködést a többi programpartnerrel.
- Tegye átláthatóbbá az adósságkezelési folyamatot.
- A programok lezárása után végezzen további elemzést az országok gazdasági kiigazításának főbb tényezőire vonatkozóan.

„A nehézségekkel küzdő országoknak biztosított pénzügyi segítségnyújtás” című 18/2015. sz. különjelentés 23 uniós nyelven érhető el. A szerkesztőknek szánt kiegészítő információk a túloldalon találhatóak.

A szerkesztők figyelmébe

2008-ban Európában pénzügyi válság tört ki, ami később államadósság-válsággá alakult. Az államadósság-válság több tényező következménye volt: gyenge bankfelügyeleti rendszer, nem megfelelő költségvetési politika, valamint a nehéz helyzetbe kerülő nagy pénzügyi intézmények (amelyek megmentése később az adófizetők pénzéből történt). A válság két hullámban söpört végig az uniós tagállamokon, az első hullám a nem euróövezeti országokat érintette 2008–2009-ben, majd áterjedt az euróövezetre is. Összesen nyolc uniós tagállam – Magyarország, Lettország, Románia, Írország, Portugália, Görögország, Spanyolország és Ciprus – kényszerült makro-pénzügyi segítség igénybevételére.

Az ellenőrzés hatóköre

„A nehézségekkel küzdő országoknak biztosított pénzügyi segítségnyújtás” című 18/2015. sz. különjelentés azt vizsgálta, hogy a Bizottság megfelelően irányította-e a pénzügyi segítségnyújtási programokat. Az ellenőrzés a következő kérdésekre kereste a választ: i. Időben felismerték a növekvő költségvetési kockázatokat? ii. A folyamatok megfelelően voltak kialakítva ahhoz, hogy átfogó kiindulási adatokat nyújtsanak a programmal kapcsolatos döntéshozatalhoz? iii. A Bizottság a legjobb elérhető kamatlábakon és a bevált adósságkibocsátási gyakorlattal összhangban vont be forrásokat? iv. A pénzügyi segítségnyújtási programok teljesítették fő céljaikat?

Az ellenőrzés nem terjedt ki az Unió politikai szinten hozott döntéseire. Nem vette figyelembe továbbá a pénzügyi segítségnyújtás elmaradásának elméleti esetét modellező, a ténylegesen megtörtént eseményeket nem fedő foratókönyv vizsgálatát, illetve a válság más eszközökkel történő megoldásának lehetőségét. Az adósság fenntarthatóságát, illetve a hitelek visszafizetési valószínűségét sem vizsgáltuk, valamint azt sem, hogy a Tanács a válság megoldásához a legmegfelelőbb hiánycélokot vagy strukturális célokat határozta-e meg. A Bizottságnak a többi partnerrel folytatott együttműködésének ellenőrzésekor nem vizsgáltuk, hogy indokolt volt-e ezeknek az intézményeknek a részvétele.

Magyarország

A Lehman Brothers összeomlása következtében 2008. október elején hirtelen csökkenni kezdett a befektetői bizalom. Ez az államkötvények eladásához, sikertelen kötvényaukcióhoz és a nemzeti fizetőeszköz gyors leértékelődéséhez vezetett. A devizapiacokon fokozódó feszültség likviditási nyomást helyezett a bankokra, amelyek nehézségekbe ütköztek a devizaswap-ügyletek megújításában. Magyarország azért kért pénzügyi segítséget, mert fennállt a veszélye, hogy a kialakuló pánik olyan mértékű zavart okoz a piaci mechanizmusokban, amely Magyarország külső finanszírozási képességének hirtelen elvesztéséhez vezetne.

Lettország

A segítségkérés előtti három hónapban a betétállomány 10%-kal csökkent. Ennek fő oka a Parex Bankkal szembeni banki roham volt, amely a betéteinek több mint negyedének elvesztése után súlyos likviditási problémákkal szembesült. Ugyanebben az időszakban a jegybanki tartalékok közel 20%-kal csökkentek, mivel a központi bank a rögzített árfolyam védelmében devizát adott el. 2008 novemberében a kormány a beavatkozás mellett döntött és államosította a Parex Bankot. A kormány decemberben korlátozásokat vezetett be a Parex Bankból történő betétkivonásra vonatkozóan. A miniszterelnök szerint Lettországnak három okból kifolyólag volt szüksége pénzügyi segítségre: a Parex Bank problémájának kezelése, a költségvetési hiány finanszírozása és a pénzpiac stabilizálása. A Lettország pénzügyi rendszerével és külső adósságával kapcsolatos növekvő aggodalmak miatt fizetésimérleg- és bankválság alakult ki.

Románia

A 2008-as globális pénzügyi válság kitörése erőteljes nyomás alá helyezte az országok belső pénzügyi piacait és azok bankrendszerait. A külső finanszírozási lehetőségek korlátozottá váltak, ami ugrásszerűen megnövelte a kamatlábakat. A tőkeáramlás lelassulása több mint 15%-os árfolyamesést, romló eszközminőséget és a banki mérlegek további romlását okozta. A központi bank beavatkozott a román lej stabilizálása érdekében. Románia hitelminősítése a befektetési szint alá került, ami a kockázati felárat és a hitelfelvétel költségét egyaránt növelte. Az államkötvények hozama 9%-ra ugrott. Az egyre erősödő kockázatkerülés, az árfolyamra ható fokozódó nyomás és a kötvénypiacon történő állami forrásbevonás lehetőségeinek szűkülése miatt a romániai hatóságok 2009 márciusában pénzügyi segítségnyújtásért folyamodtak.

Írország

A túlkínálat és árbuborék miatt a befektetők bizalma 2007 végétől kezdve megingott az írországi ingatlanpiacon. Ez kettős probléma elé állította Írországot: az építőiparhoz kapcsolódó ciklikus bevételek hirtelen csökkentek és hatalmas veszteségek keletkeztek a belföldi bankrendszerben. 2008 és 2010 között Írország jelentős intézkedéseket tett a bankszektor megerősítésére. Állami garanciát vállaltak a belföldi bankok kötelezettségeire. A GDP több mint 20%-át kitevő tőkeinjekciót biztosítottak a bankszektor számára. A Nemzeti Vagyonkezelő Ügynökség átvette a bankok földterületekhez és ingatlanfejlesztésekhez kapcsolódó rossz eszközeit. A kormánynak a pénzügyi szektor felé vállalt kötelezettségei azonban történelmi magasságba taszították az államkötvények hozamfelárát és jelentősen csökkentették az országnak a pénzpiacra történő forrásbevonási lehetőségeit.

Portugália

A pénzügyi segítségkérés előtti időszakot az állami pénzügyek kedvezőtlen alakulása és rosszabbodó gazdasági kilátások jellemezték. Ez a bizalom csökkenéséhez és a portugál államadósságra ható piaci nyomáshoz vezetett, amelyet az euróövezet államkötvény-piacán bekövetkező negatív fejlemények is felerősítettek. A piaci forrásbevonási lehetőségek csökkenésével a kormányzat egyre inkább a rövidebb távú értékpapírok kibocsátására és más finanszírozási formák (pl. zártkörű kibocsátás, szindikált kibocsátás és a hazai bankok általi rövid távú finanszírozás) alkalmazására kényszerült. 2011 májusának elején a portugál 10 éves államkötvényeknek a német államkötvényekhez viszonyított felára 650 bázispontra nőtt. A portugál államkötvények hitelminősítők általi folyamatos leminősítése miatt az ország nem volt képes a hosszú távú költségvetési fenntarthatósággal összeegyeztethető kamatszint mellett megújítani adósságát.

Görögország

A Görögországnak a válság során biztosított uniós segítségnyújtást az Európai Számvevőszék két különálló jelentésben fogja vizsgálni. A 2016 első negyedében közzétenni tervezett jelentés azt értékeli, hogy a Bizottság által koordinált technikai segítségnyújtás pozitívan járult-e hozzá a programok végrehajtásához és a görögországi reformfolyamathoz. A később közzéteendő második jelentés a Görögországnak nyújtott gazdasági kiigazítási program kialakítását, nyomon követését és eredményeit fogja értékelni.